

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

УПУТСТВО ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
Кликните да бисте почели унос текста.
1. Датум и орган који је именовао комисију27. 4. 2016., Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду Кликните да бисте почели унос текста.
2. Састав комисије са знаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:
1. Кликните да бисте почели унос текста. Др Ксенија Кончаревић, ред. проф., Русистика, 8.4.2008, Филолошки факултет Универзитета у Београду
2. Кликните да бисте почели унос текста. Др Јелена Гинић, доцент, Русистика, 18.11.1014, Филолошки факултет Универзитета у Београду
3. Кликните да бисте почели унос текста. Др Вера Белокапић-Шкунца, ванр. проф., Русистика, 23.3-2010, Филолошки факултет Универзитета у Београду, у пензији од 30.12.2014.
4. Кликните да бисте почели унос текста.
5. Кликните да бисте почели унос текста.
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
Кликните да бисте почели унос текста.
1. Име, име једног родитеља, презиме: Маја (Велизар) Павловић-Шајтинац Кликните да бисте почели унос текста.
2. Датум рођења, општина, република: 01.02.1963. Београд, општина Савски венац, Република Србија Кликните да бисте почели унос текста.
3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 20.06. 2009. „Русизми у извештајима новинских извештача“ Кликните да бисте почели унос текста.
4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Кликните да бисте почели унос текста. Лингвистичка русистика
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Кликните да бисте почели унос текста. „ЛЕКСИКОГРАФИЈА ШКОЛСКИХ РЕЧНИКА РУСКОГ ЈЕЗИКА У СРПСКОЈ И ХРВАТСКОЈ ГОВОРНОЈ И СОЦИОКУЛТУРНОЈ СРЕДИНИ“
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Навести кратак садржај са знаком броја страна поглавља, слика, шема, графикана и сл.
Кликните да бисте почели унос текста. Рад има следећу композициону структуру: Увод, стр. 1-3; Теоријски оквири - 1.1. Историја лексикографије 3-22, 1.2. Концепција школског речника 23-48, 2. Структура речника - 2.1. Метаструктура 49-64, 2.2. Макроструктура 65- 77, 2.3. Микроструктура 78-117, 3. Настава и речници руског језика у Србији 118-174, 3.1. Теоријски принципи анализе 175-197, 4. Речници 198-273, 4.1.

Упоредна анализа речника 274-276, 4.2. Закључна разматрања. 277-279, Литература 280-288 и Прилози 289-300 (11 скенираних прилога који илуструју карактеристична конструкцијска решења из анализираних дидактичких речника).

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У Уводу се образлажу предмет и циљ дисертације, методологија истраживања, полазне хипотезе и дају карактеристике корпуса. Прво поглавље даје осврт на историјат лексикографије и у том оквиру на формирање концепције дидактичких речника. Следи анализа структуре дидактичких речника на свим нивоима - А. спољашња структура (а) метаструктура: комплекс параметара који карактеришу школски речник са становишта његових спољашњих веза на нивоу уџбеничког комплета (са основним уџбеником и пратећим приручницима, у првом реду граматиком, радном свеском, хрестоматијом), (б) макроструктура: комплекс параметара који карактеришу школски речник са становишта његове глобалне архитектонике и сваку од њених конституената: основни део речника – глосар (инвентар одредница) са пратећим лексикографским описом, апаратуру организације усвајања, апаратуру оријентације, илустративни материјал, (в) микроструктура: комплекс параметара који карактеришу школски речник са становишта структуре његове минималне целовите и аутономне структурне, садржинске и функционалне јединице – речничког чланка; Б. унутарња структура: (а) праксеосемиотички аспект: комплекс параметара који карактеришу школски речник са становишта реализације различитих семиотичких система у њему, (б) праксеоинформацијски аспект: комплекс параметара који карактеришу школски речник са становишта селекције и организације лингвистичког (лексичког, фразеолошког, паремиолошког, етикецијског, граматичког) материјала који подлеже презентацији (в) праксеометодички аспект: комплекс параметара који карактеришу школски речник са становишта корелације његове структуре са структуром наставног процеса. Сви ови параметри сагледавају се са теоријско-концепцијског и евалуационог становишта, при чему се посебна пажња поклања начелима дидактичког транспоновања лексикографског материјала за потребе учења руског језика у блискосродној језичкој и социокултурној средини, с обзиром на изражено присуство међујезичке интерференције (реинтерпрентације, недиференцијације и супрадиференцијације) и трансфера (фацитације). Централно место у раду дато је лонгитудиналном праћењу развоја школске лексикографије у контексту развоја наставе и методике наставе руског језика у 19. и 20. веку. Као корпус за анализу послужили су најзначајнији дидактички речници руског језика настали у српској и хрватској говорној и социокултурној средини од 1903. до 2011: Анђелковић Милош, *Речник руско-српски*, Београд 1903.; Ђуровић Димитрије, *Речник руско-српскохрватски са граматиком руског језика*, Београд 1936.; Кошутин Радован, *Примери књижевнога језика руског. Књ. III. Речник*. Београд, 1910; Маројевић Радмило, Маројевић Милена, Можајева Валентина, *Основни руско-српско-хрватски речник. Приручник за ученике, студенте и наставнике*; Митропан Петар, *Руско-српскохрватски речник за почетнике*. Београд, 1965; Протић Петар, *Учитељ руског језика или речник руских речи распоређених логичним редом са фразеологијом и кратким изводом из фонетике и граматике за ученике гимназије и за друге ученике и самоуке*. Београд, 1904; Станковић Богољуб, *Школски руско-српскохрватски речник: средњи ниво учења*. Београд, 1983; Станковић Богољуб, *Руско-српски и српско-руски речник за основну школу*. Београд 2004; Станковић Богољуб, *Руско-српски и српско-руски речник за средњу школу*. Београд, 2011; Тошић Борисав, Тановић Илијас, *Школски рјечник руско-српскохрватски: око 3300 ријечи*. Сарајево, 1983. Сваки речник сагледан је засебно, при чему је валоризација вршена са становишта лексикографије и методике наставе руског језика у епоси у којој је настао, али и са позиција савремене лексикографије и лингводидактике. Указује се на околности настанка сваког речника, на његов обим, принципе одабира вокабулара, структуру речничког чланка, на семантизацију лексема

са израженом национално-културном компонентом (нееквивалентна лексика, лексика са конотацијом, историзми, лексеме са унутарњом формом), на третман појава унутарлексичке системности (полисемија, синонимија, хомонимија, међујезичка хомонимија и паронимија, енантioseмија, антонимија), лексикографски опис лексичко-семантичке и граматичке спојивости одредница, на коментарисање и семантизовање устаљених синтагми, фразеологизама, паремија, на поступке превренирања интерференције и подстицања фацилитације при лексикографском опису одабраног материјала.

Основне заједничке карактеристике свих анализираних речника, како показује спроведена анализа, јесу начин семантизације и критеријуми за одређивање обима речника. Сви аутори су користили превод као основни начин семантизације. Обим семантизованих лексичких јединица креће се у распону од 1.900 колико их има у речнику П. Митропана до 30.000 речи семантизованих у речнику Д. Ђуровића, преко приближно 11.800 речничких одредница у речнику П. Протића, Кошутевићев речник има око 10.000 речи, речници Р. Маројевића 2.500, Б. Тошића око 3.300, а сва три речника Б. Станковића имају око 7.000 речи. Углавном су то речници пасивног типа, осим речника Протића, Кошутевића и два руско-српска, српско-руског речника за основну и средњу школу Б. Станковића.

Са структурне тачке гледишта на нивоу метаструктуре, углавном сви аутори прецизирају коме је речник намењен: лексикографски уџбеник П. Протића намењен је ученицима гимназија и средњих школа, Кошутевић изричито упозорава да се за коришћење његовог речника морају поседовати одређена граматичка предзнања и да је намењен пре свега студентима, Д. Ђуровић свој речник наменио је «академској омладини», П. Митропан се директно обраћа ученику који тек почиње да учи руски језик, Р. Маројевић указује да је његов речник намењен ученицима, студентима и наставницима, док је појединачно сваки од три анализираних речника Б. Станковића својом концепцијом намењен ученицима који су на различитим нивоима учења језика (основни средњи ниво). Такође скоро сви анализирани речници у оквиру макроструктуре имају списак скраћеница (осим речника М. Анђелковића). Највећи број скраћеница има и Речник Р. Кошутевића 262, које су подељене на оне писане «латинским словима» у којима су углавном називи граматичких термина (*adverbium, comparativus, hypocoristicion*) и писане «српским словима» које означавају функционалну и припадност речи другим језицима, као и књижевним делима писаца (татарски, занатлиски, Гогољ), по броју одредница следећи је Д. Ђуровић који је у свој речник унео 139 одредница, подељених по Кошутевићевом принципу на латинске називе и скраћенице писане латиничним словима. Остали аутори, осим Анђелковића такође дају овај списак и њихов број варира од 20 колико их има у речнику П. Митропана до 68 колико је дато у руско-српском српско-руском речнику за средњу школу Б. Станковића. Преглед руске азбуке дају сви аутори осим Анђелковића, Кошутевића и Митропана (код Ђуровића су још увек дати «јат» и «фита»). Кад је реч о принципу конструисања речничког чланка већина аутора се придржава азбучне концепције, Ђуровић гради речнички чланак по принципу творбеног гнезда, Протић је речничке одреднице распоредио по тематском принципу, а код Анђелковића само у неким случајевима постоји, условно речено, творбено гнездо док је у највећем броју речнички чланак организован по принципу речничка одредница – семантички еквивалент. Анализа микроструктуре речничког чланка даје преглед развоја руско-српске лексикографије у посматраном периоду од 1903. до 2011. године. Наиме, у складу са променом методике наставе страних језика, мењала се и концепција микроструктуре речничког чланка у лексикографским делима намењеним у наставне сврхе, што се показује на одабраним илустративним примерима..

результата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији уз напомену: [Кликните да бисте почели унос текста.](#)

Навести називе радова, где и када су објављени. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

[Кликните да бисте почели унос текста.](#)

- «Семантизација речничког чланка у школским речницима» Славистика XIX, Славистичко друштво Србије, Београд 2015. стр. 365-369
- «Лингводидактички аспект појма «Лексички минимум» на корпусу уџбеника руског језика за студенте нефилолошког факултета» Славистика XVIII, Славистичко друштво Србије, Београд 2014. стр. 543-550
- «Школски речници у настави руског језика» Славистика XVII, Славистичко друштво Србије, Београд 2013. стр. 401-406
- «Развој школских речника у српској русистици». Славистика XVI, Славистичко друштво Србије, Београд 2012. стр. 417-423
- «Семантизација полисемичних лексема у настави руског језика на српском говорном подручју», Славистика XV, Славистичко друштво Србије, Београд 2011. стр. 277-282.
- «Проблем међујезичке хомонимије у настави руског језика на српском говорном подручју», Зборник радова са XVII Конгреса савеза славистичких друштава Србије „Савремено изучавање српског језика и књижевности и словенских језика као матерњих, инословенских иу страних“, Сокобања, 18-20. септембар 2009 стр. 311-316.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

[Кликните да бисте почели унос текста.](#)

Школски речник аутор дефинише као функционалну књигу у којој су наставни садржаји – одабрани лексички фонд и дидактички транспонован систем лексикографских коментара уз сваку јединицу тога фонда, неопходних и довољних за постизање комуникативне и лингвистичке компетенције на нивоу и у обиму адекватном циљевима наставе за сваки конкретни образовни профил – кориснику посредовани посебно уређеним дидактичко-методичким инструментаријумом, а у складу са одређеним психолошким, лингводидактичким и лингвистичким начелима. У овом истраживању школски речник посматра се као систем логичких конструкта – предикције, садржаја, спољашње и унутрашње структуре и функција – од којих сваки, са своје стране, представља посебан систем сачињен од компоненти нижег реда са специфичним функционално-онтолошким одликама, саставом елемената, карактером веза и односа међу њима. Дисертација нуди исцрпан опис и анализу централних категорија модела школског речника руског језика у инословенској (српској и хрватској) говорној и социокултурној средини – структуре, садржаја и функционалног комплекса – са теоријско-концепцијског (пројективног) и евалуационог становишта.

Рад комплексно и систематично, са одличним уводом у релевантну литературу и са мноштвом самосталних запажања и генерализација расветљује следећа питања: 1. детерминантни лингвистички (теоријско-методолошки), психолошки и дидактичко-методички чиниоци конципирања, конструисања и валоризовања школског речника руског језика за потребе носилаца српског (српскохрватског) језика и културе; 2. структура школског речника руског језика за потребе носилаца српског (српскохрватског) језика: А. спољашња структура (а) метаструктура: комплекс параметара који карактеришу школски речник са становишта његових спољашњих веза на нивоу уџбеничког комплекта (са основним уџбеником и пратећим приручницима, у првом реду граматиком, радном свеском, хрестоматијом), (б) макроструктура: комплекс параметара који карактеришу школски речник са становишта његове глобалне архитектонике и сваку од њених конституената: основни део речника – глосар (инвентар одредница) са пратећим лексикографским описом, апаратуру

организације усвајања, апаратуру оријентације, илустративни материјал, (в) микроструктура: комплекс параметара који карактеришу школски речник са становишта структуре његове минималне целовите и аутономне структурне, садржинске и функционалне јединице – речничког чланка; Б. унутарња структура: (а) праксеосемиотички аспект: комплекс параметара који карактеришу школски речник са становишта реализације различитих семиотичких система у њему, (б) праксеоинформацијски аспект: комплекс параметара који карактеришу школски речник са становишта селекције и организације лингвистичког (лексичког, фразеолошког, паремиолошког, етикецијског, граматичког) материјала који подлеже презентацији (в) праксеометодички аспект: комплекс параметара који карактеришу школски речник са становишта корелације његове структуре са структуром наставног процеса; 3. садржај школских речника руског језика за потребе носилаца српског (српскохрватског) језика: (а) лингвистички – јединице лексикографске презентације и њихово дидактичко обликовање (фонетске и граматичке карактеристике семантизоване речи, карактеристике њене семантичке структуре, презентација значења појединих лексичко-семантичких варијанти, презентација апсолутне и релативне вредности речи – указивање на односе унутарлексичке системности, фразеологизме, паремије, присуство илустративних синтагми и реченица) (б) методички – инструктивне сугестије за учење и самостални рад по речнику, апаратура индивидуализације и диференцијације наставе и апаратура мотивације уграђена у речник; 4. принципи лексикографске обраде у школским речницима у складу са њиховим функцијама (доступност релевантних знања и искустава, дискриминабилност градива, јасноћа и стабилност знања, кохерентност и очигледност структуре речничког чланка, проблематизација градива и стварање когнитивног конфликта, остваривање метакогнитивне функције, остваривање мотивационе функције, изграђивање културе служења речником, индивидуализација градива) и одговарајућа конструкцијска решења.

Основни резултати истраживања су следећи: 1. постоји могућност научног заснивања глобалног модела школског речника руског језика намењеног носиоцима блискосродног – српског и хрватског језика; 2. постоји неопходност узимања у обзир матерњег језика при модификовању дидактичког обликовања структурних, садржајних и функционалних одлика школског речника у циљу превенције и кориговања интерференције, с једне, и стимулисања фацитације, са друге стране, 3. постоји неопходност модификовања извесних конструкцијских решења у складу са узрасним карактеристикама корисника школских речника и образовним профилем коме су намењени. Поред њих, постоји низ закључака везаних за конкретна конструкцијска решења и организационе принципе излагања материје у сваком школском речнику понаособ, у складу са лингводидактичким достигнућима из епохе када је сваки од њих настао али и из перспективе савремене теорије наставе лексике руског језика као инословенског и савремене лексикографије.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

НАПОМЕНА: Навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Кликните да бисте почели унос текста.

Сам карактер испитивања условио је примену комплексног истраживачког поступка који обезбеђује модерну пројективну и евалуациону анализу свих саставних компоненти структуре и садржаја дидактичких речника руског језика, као и организационих принципа и конструкцијских решења која се налазе у основи реализовања њихових функција, изоловано и у њиховој интеракцији. Истраживање је усмерено на лонгитудинално праћење поменутих категорија.

Примењене су следеће објективне методе и истраживачке технике: А. Теоријске методе: (1) метода теоријске анализе литературе везане за тему (херменеутичка метода), (2) конструктивна метода, првенствено у изналажењу општих начела на основу резултата добијених примарном анализом, (3) каузална метода, при откривању узрочно-последичне условљености и међусобне

повезаности елемената структуре и садржаја школских речника на свим нивоима те организационих принципа и конструкцијских решења која се налазе у основи реализовања њихових функција, као и утицаја предикције на дидактичко обликовање школских речника; Б. квалитативне методе анализе: (1) структурна анализа мета-, микро- и макроструктуре школских речника, (2) метода фактичке анализе садржаја речничких чланака, праћена техником компаративне анализе, (3) метода вредносне анализе садржаја и структуре школских речника, односно процене њихове адекватности нормативима који се наводе у литератури, (4) метода функционалне анализе, односно идентификовања организационих принципа и конструкцијских решења која се налазе у основи реализовања комплекса функција школског речника; В. квантитативне методе анализе глосара са пратећим статистичким техникама.

Резултати истраживања приказују се прегледно и јасно, текстуално и илустративно (табеларни прикази, графикони, схеме). Тумачење добијених резултата врши се са ослоном на релевантна сазнања савремене лингводидактике, лингвистичке русистике, конфронтационе анализе руског и српског језика и лексикографије, са знатном дозом истраживачке самосталности у односу на консултоване изворе која проистиче из сувереног владања материјом и доброг познавања свих димензија наставе лексике и њеног дидактичког транспоновања у школским речницима.

Х ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

Кликните да бисте почели унос текста.

да се докторска дисертација мр Маје Павловић-Шајтинац „ЛЕКСИКОГРАФИЈА ШКОЛСКИХ РЕЧНИКА РУСКОГ ЈЕЗИКА У СРПСКОЈ И ХРВАТСКОЈ ГОВОРНОЈ И СОЦИОКУЛТУРНОЈ СРЕДИНИ“ прихвати, а кандидату одобри одбрана.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Др Ксенија Кончаревић, ред. проф.
2. Др Јелена Гинић, доцент
3. Др Вера Белокапић-Шкунца, ванр. проф.
- 4.
- 5.